

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

לפני כב' השופטת איריס אילוטוביץ' סגל

תובעת: ד. ש.

נגד

נתבעת: ט. ש. מ.

פסק דין

לפניי תובענה כספית אשר הגישה בת כנגד אימה שתשיב לה את סכומי כספי הפיצויים, שקיבלה בעקבות תאונת דרכים שעברה בהיותה קטינה. הכספים הופקדו אצל האם בהיות התובעת כבר בגירה. לטענת התובעת, הכספים הופקדו אצל הנתבעת בנאמנות במהלך ה- 8 שנים האחרונות ועתה על הנתבעת להשיבם לידיה. אשר לכספים שניתנו לה על ידי הנתבעת במהלך השנים, טענה התובעת כי הם ניתנו לה במתנה.

השאלות בהן ידון פסק הדין:

מתנה או השבה? - מה דינם של כספים שהוחזקו בנאמנות אצל אימה של התובעת, ושבמהלך השנים נתנה מעת לעת לתובעת כספים – האם המדובר בכספים שנתנה מכספי הנאמנות או שמא המדובר בכספים "בעלי צבע אחר" שניתנו במתנה על ידי האם לבתה, כדרך שהורים נותנים לילדיהם מתנות. המקרה שלפני אינו שכיח. בשגרה ההורים נותנים מכיסם כספים לילדיהם אלא שכאן הכספים אשר נתנה האם לבתה מקורם בכספים שניתנו לאם לשמור בנאמנות עבור הבת. מכאן עולה השאלה - האם טענת הבת לקבלת כספים מהאם במתנה הופך את נטל ההוכחה, כך שעל פי "חזקת המתנה" מתהפך הנטל ומונח עתה על כתפיה של האם, הנתבעת, להוכיח כי הכספים שהעבירה במהלך השנים לידי התובעת אינם כספי מתנה אלא השבה או שמא נאמר, כי הנטל נשאר על כתפי התובעת להוכיח כי הכספים שקיבלה מאימה מתנה הם.

ריבית והצמדה או רק הצמדה או בכלל לא? – במידה ואקבל את התובענה האם במקרה הנדון נשיב לתובעת את הסכומים בתוספת ריבית והצמדה כדרישתה או שמא נאמר, כי על פי משקל הטענה שבמשפחה נהוג לתת מתנות לרבות כספים מעת לעת, כך ניתן לראות באי השבת כספים כשהם עם ריבית והצמדה - "מתנה". בתוך תא משפחתי אין ציפייה לקחת ריבית והצמדה על כספים אלא אם הוסכם אחרת בין הצדדים. ככלל הנטל להוכחת החזרת הסכום כשהוא עם ריבית והצמדה מוטל על

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

אותו צד הטוען כי הכספים ניתנו כהלוואה אך משעה שעסקינן במערכת משפחתית ובאי השבת הסכום עם ריבית והצמדה גלומה מתנה, הנטל יהיה כמו ב"חזקת המתנה" ולזה נקרא - "חזקת אי תשלום הריבית וההצמדה" או "חזקת אי תשלום הריבית".

רקע עובדתי וטענות הצדדים:

1. התובענה הוגשה ביום 13.3.2017.
2. התובעת ילידת שנת 1990 נפגעה בתאונת דרכים בהיותה כבת 13.
3. אין מחלוקת כי ביום 6.10.2009 נחתם הסכם פשרה בין התובעת, באמצעות אמה הנתבעת, לבין חברת הביטוח על סך של 108,000 ₪ כולל שכר טרחת עורכי דין. לאחר ניכוי שכר טרחת עורכי הדין הועבר לנתבעת סך של 94,160 ₪ (להלן – "כספי הפיצויים").
4. לכתב התביעה צורף מכתב מיום 9.11.2009 מאת עורכי הדין שייצגו את התובעת באמצעות הנתבעת לפיו עולה, כי הנתבעת קיבלה לידיה את כספי הפיצויים על פי הוראות של התובעת, וכי הנתבעת התחייבה להשקיע את כספי הפיצויים עבור התובעת בהשקעה סולידית שלא תפגע בערך הפיצוי, עד שהתובעת תזקק לו.
5. התובעת פנתה במועד הסמוך להגשת התובענה לנתבעת ובקשה ממנה שתשיב לה את כספי הפיצויים. לטענת התובעת היא בהריון ועומדת להתחתן ומצויה בחובות העומדים על סך של כ- 60,000 ₪. הנתבעת השיבה בשלילה לבקשה וטענה כי כל הכספים הושבו לה במהלך השנים.
6. התובעת צרפה לתובענה חילופי מסרונים שהוחלפו בינה לבין הנתבעת לפיהם הנתבעת סירבה להשיב לתובעת את הכספים בתואנה, שהתובעת חבה לה כספים עבור כל השנים בהן היא התגוררה אצלה וחיה על חשבונה. בהמשך כתבה הנתבעת לתובעת: "לעזור לך לסגור את חובות שלך בבנק וביטוח לאומי איני יכולה כי הכסף והסכומים אינם נמצאים ברשותי". בהמשך מופיעה תכתובת נוספת שנכתבת על ידי הנתבעת: "זה מגולם בביטוח חיים שלי עם תוכנית חיסכון למקרה המוות 600000 שקל את ושון מוטבים".
7. הנתבעת בכתב ההגנה מודה בקבלת כספי הפיצויים של התובעת. לטענתה, כספי הפיצויים הועברו לידיה בשל העובדה, כי באותה העת התובעת כבר הייתה בחובות ונושים רדפו אחריה. בין הצדדים סוכם, כי כספי הפיצויים יופקדו בידיה הנאמנות של הנתבעת והיא תעשה בהם שימוש למענה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

של התובעת. כך היה במהלך 8 השנים האחרונות. הנתבעת נהגה להעביר כספים לידי התובעת מעת לעת על פי דרישת התובעת. לטענת הנתבעת סך הכספים שהעבירה לתובעת במהלך השנים עולה לאין שיעור על הסכום שהתובעת הפקידה בידיה בנאמנות, ונכון להיום התובעת היא זו אשר חבה לה כספים ולא להפך. תביעה כאמור לא הוגשה על ידי הנתבעת.

8. בתום שמיעת הליך ההוכחות שיקף בית המשפט את הסיכונים והסיכויים לכל צד, והציע להם פשרה. הניסיון לא צלח. הצדדים סיכמו את טענותיהם בעל פה ועתה אפנה להכרעת הדין.

דיון והכרעה:

על מי הנטל להוכיח ?

9. ככלל נטל השכנוע מוטל על כתפי התובעת "המוציא מחברו עליו ראיה" כלל זה הינו אבן יסוד בהליך המשפטי האזרחי המטיל את חובת ההוכחה על התובעת. The burden of establishing a case היא החובה העיקרית במשפט. אלא מאי, כאן הטענה אינה להלוואה, אלא שהכספים שהיו בנאמנות אצל האם נשמרו, והכספים שניתנו לתובעת על ידי האם במהלך השנים אינם מכספי הנאמנות אלא המדובר בכספים "בעלי צבע אחר" שניתנו לתובעת במתנה על ידי אימה. עת עסקינן ביחסי משפחה קרובים, אם-בת, ובכספים המועברים מאם לביתה, חלה "חזקת המתנה" המביאה להיפוך נטל ההוכחה ולהטלתה על נותנת הכספים, הנתבעת, הטוענת כי השיבה זה מכבר את כל הכספים ואף מעבר לכך.

10. לפנינו סיטואציה בה הנתבעת מודה שקיבלה כספים מהתובעת לשמירה אצלה, אך טוענת שהשיבה את הכספים לתובעת. ומנגד התובעת טוענת לקבלת אותם כספים, אם קיבלה מהנתבעת, במתנה. במצב זה טענת המתנה משמשת כמגן, והנטל להרמת מגן זה מוטל על הנתבעת בשל העובדה כי עסקינן בתובענה בין בת לאם ואבהיר.

11. ככלל טענת "חזקת המתנה" היא טענת מגן הנטענת על ידי הנתבע אלא שבמקרה דנן הטוענת ל"חזקת המתנה" היא דווקא התובעת. כך או אחרת בתחילה הנטל היה מוטל על התובעת להוכיח את תביעתה, אולם משהודתה הנתבעת בקבלת הכספים, וטענה כי השיבה אותם לתובעת הנטל עובר אליה (ראו למשל: ע"א 3829/91 וואלס נ' גת, פ"ד מח(1) 801 (1994) (להלן - "עניין וואלס") וכן ע"א 34/88 רייס נ' עזבון המנוחה אברמן, פ"ד מד(1), 278,286 (1990)). קיים חריג הפוך שאומץ בפסיקה הישראלית מהדין האנגלי, המכונה "חזקת המתנה". על פי חריג זה, כאשר בין נותן המתנה למקבלה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

מתקיימים יחסי קרבה מיוחדים של דאגה ואחריות בפרט כאשר התובע, וזו הדוגמה המובהקת – הינו ההורה של מקבל הכסף, החזקה היא כי הכסף הועבר במתנה, והנטל מוטל על כתפי הנותן קרי על ההורה להוכיח כי לא התכוון להעניק מתנה. כאן עולה השאלה, האם התובעת יכולה להשתמש אף היא ב"חזקת המתנה" ביחס לכספים שקיבלה לטענתה במתנה מהאם. סבורני שהתשובה לכך היא חיובית בשל עקרון "חזקת המתנה" החל במשפחה וכפי שהתפתח בפסיקה, ועל כן הנטל מוטל עתה על כתפי האם, הנתבעת, להוכיח כי הכספים שהעבירה לתובעת היו מכספי הפיצויים ולא כספים שנתנה לה במתנה.

12. כפי שמדובר במקרה שלפנינו האם הנתבעת טוענת כי השיבה לביתה התובעת את הכספים שהופקדה לשמור עליהם, ומנגד טוענת התובעת ביחס לאותם כספים שקיבלה כמתנה. עדיין במקרה כזה, הנטל להוכיח כי המדובר היה לא במתנה מונח על כתפיה של האם, וזאת בשל מארג היחסים המיוחד שבין הצדדים, קרי אם ובת. על האם הנטל להוכיח כי זקפה בשעתו את התשלומים שנתנה לנתבעת על חשבון החוב הנטען מושא התובענה. במידה וגרסת האם בדבר הזקיפה לא תהיה מהימנה בעיני בית המשפט, תדחה טענתה, ואז תחויב בדין.

13. ראו דברי כבוד השופט הנדל ברע"א 8068/16 שרה קטן נ' אילן קטן (25.1.2018) (להלן – "עניין קטן"): :

"הרציונל מאחורי חזקת המתנה הוא כי כאשר עסקינן ביחסי קרבה המתאפיינים בדאגת הנותן לצרכיו של המקבל, מטבע הדברים יתבצעו העברות של כסף או נכסים בין הנותן, לבן חסותו. הנסיבות וטיב היחסים בין הצדדים מצביעים לרוב על כך שהעברות אלו נועדו להיות מתנה, אלא אם תיסתר החזקה. זאת, בניגוד למצב הרגיל בין צדדים שאין ביניהם מערכת יחסים של דאגה לצרכיו של המקבל – שם ההנחה היא שכאשר אדם נותן נכס לזולתו הוא מצפה לתמורה, או להשבה של הנכס. למעשה, הכלל משלב בין סטטוס משפטי לבין מציאות החיים. אם נדייק, ונצמד רק לפי אמות המידה של חובה לדאוג לצרכיו של המקבל – כי אז החזקה לא תחול גם בין הורה לבנו הבגיר. במצב האמור, אין חובה משפטית לאב לדאוג לבנו. אלא הניסיון ומציאות החיים מלמדים כי לא פעם הורה לא משחרר עצמו מהדאגה לבנו, גם אם החובה המשפטית אינה בנמצא מחמת גילו של הבן. בנסיבות כאלו, וזהו נימוק מצטבר, אף ניתן לצפות כי ההורה והבן לא בהכרח יחתמו על מסמך משפטי מחייב. התנהגות זו איננה נובעת בהכרח מחוסר זהירות, אלא בשל האופי המיוחד של היחסים בין הורה לבנו או בתו. ודוק, הניסיון ומציאות החיים מלמדים שבנושא זה הקשר בין הורה לבנו אינו דומה בהכרח

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

לקשר שבין אח לאחיו. לכן החזקה נועדה לשקף את המציאות, אך לא לכפות את עצמה עליה. החזקה ניתנת לסתירה. הרף אינו מעבר למאזן ההסתברויות, כאשר חזקת המתנה היא נקודת הפתיחה." (ההדגשות שלי א' א' ס').

14. בעניין וואלס, נקבעה ההלכה לפיה "כאשר מדובר ביחסי משפחה – קיימת חזקה, שאף היא ניתנת לסתירה, כי העברה ללא תמורה נעשית מתוך כוונה לתת מתנה... יחד עם זאת, יש להדגיש כי חזקה זו מצומצמת רק לקשרים אשר בהם טבעי להניח שמדובר במתנה, למשל כאשר מדובר ביחסים שבהם המעביר מחויב לדאוג לרווחתו הכלכלית של הנעבר" (ההדגשות שלי א' א' ס'). וכן ראו: ע"א 4396/90 חנה רוזנמן נ' ד"ר ג'ורג' קריגר פ"ד מ"ו (3) 254 (העברת כספים בין בן להורים), תמ"ש (ראשלי"צ) 7630/06 י.פ. נ' ר.פ.ה. (11.12.2006); תמ"ש (ת"א) 58950/05 ק.ש. נ' ב.א. תמ"ש (13.12.2006); תמ"ש (ת"א) 46850/01 כ.ג. נ' מ.א. (19.12.2005).

15. כלל הגישות, הנטלים והיישום העקרוני של הכרעה במחלוקת כאמור, נותחו בהרחבה בתמ"ש (ת"א) 87606/99 ל.ח. נ' ל.מ. (5.4.2009) מפי כבי השופטת גליק. הפניה להלכה זו נעשתה גם בתמ"ש (י-ם) 14165/06 ח.ק. נ' ח.ח. (10.6.2009) ובתמ"ש (ת"א) 11150/07 ס.ל. נ' א.ל. (24.6.2009). החזקה הורחבה ליחסים אחרים בתוך המשפחה, מעבר ליחסי הורה-ילד, כדוגמת דעתו של כבוד השופט מזוז בעניין קטן שסבור:

"שאינ לשלול החלת חזקת המתנה גם במצבים אחרים, בהם אינה קיימת מחויבות משפטית או חברתית, לדאוג לרווחתו ולמחסורו של המקבל, ועל הטוען יהיה להוכיח כי מערכת היחסים ביניהם כללה בפועל הענקת מתנות וסיוע כלכלי, אך שמערכת יחסים כזו נעדרת מחויבות משפטית או חברתית – מוסרית לדאוג למחסורו של המקבל. ככל שתוכח מערכת יחסים כזו, יהא בכך כדי לבסס חזקת מתנה גם ביחס להענקה שבמחלוקת אשר לגביה אין ראיה קונקרטיה שמדובר במתנה". (ההדגשות שלי א' א' ס').

עם זאת, במקרה המונח עתה לפניי אין צורך לדון בהרחבות הללו, ומשכך אתמקד ביחסים שבין האם –לבת בלבד.

16. עוד אוסיף, כי משעה שהתובעת הוכיחה לכאורה את החוב הנטען על ידה, ואין מחלוקת כאמור בכך שכספי הפיצוי ניתנו לשמירה אצל הנתבעת והיה עליה להשיבו לתובעת עם דרישתה. כל מה שעומד לפתחי לדון עתה הוא האם כספים שהועברו לתובעת במהלך השנים הללו היו בגדר מתנה או שמא היו מתוך כספי הפיצוי שהופקדו לשמירה אצל הנתבעת בנאמנות.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

17. התובעת צרפה לכתב התביעה מסמך מיום 9.11.2009, לפיו הנתבעת התחייבה להשקיע את כספי הפיצוי עבור התובעת בהשקעה סולידית שלא תפגע בערך הפיצוי. התובעת עתרה לכך שהנתבעת תשיב לה את כספי הפיצוי שהופקדו בידיה בתוספת ריבית והצמדה.

18. אין חולק כי ביום 9.11.2009 קיבלה הנתבעת לידה צ'ק על סך של 94,160 ₪. אין חולק גם כי כספי הפיצוי הופקדו על ידי הנתבעת בחשבון הבנק שלה, שהתנהל בבנק מזרחי טפחות ביום 11.11.2009. לטענת הנתבעת סכום זה הופקד בחשבונה מהטעם שהתובעת שהייתה בגירה באותה עת כבת עשרים, כבר הייתה מצויה בחובות ונושים רדפו אחריה. בעצה אחת החליטו השתיים, כי הנתבעת תקבל לידה את כספי הפיצויים אשר התקבלו במסגרת ת.א 57742/04 (צורפו נספחים בעניין לכתב התביעה), והנתבעת תוציא מעת לעת כספים לטובת התובעת כאשר תידרש על ידה לעשות כן.

19. לטענת הנתבעת במהלך 8 השנים שחלפו מעת הפקדת כספי הפיצוי העבירה לתובעת כספים אשר היקפם עולה על כספי הפיצוי שהופקדו בחשבון הבנק. לשיטת הנתבעת התובעת הייתה מגיעה אליה מעת לעת ומבקשת ממנה כספים, והנתבעת הייתה נותנת לתובעת כספים מתוך כספי הפיצויים. במשך כל השנים כך היה הדבר ומעולם לא היה כל ויכוח על זה (ראו: עמוד 18 לפרוטוקול הדיון מיום 9.10.2018 (פסקאות 23-29) הנתבעת פירטה בסעיף 11 לכתב ההגנה פירוט אודות הכספים אותם העבירה לתובעת, וטענה ששמשה כמעין "כספומט" עבור התובעת וזאת לפי הפירוט הבא:

19.1 סך של 13,400 ₪ הועברו לתובעת בשלוש פעימות בסמוך להפקדת הסכום בחשבון הבנק של הנתבעת. שני תשלומים הועברו באמצעות צקים ועוד תשלום במזומן (צורף העתק חשבון בנק לכתב ההגנה של הנתבעת כנספח 1).

19.2 סך של 2,220 ₪ עברו תשלום ביטוח נהג צעיר בתוספת דלק.

19.3 סך של 12,000 ₪ עברו תשלום שכירות דירה ברחוב פנקס.

19.4 סך של 4,000 ₪ עברו תשלום מכולת בגין קניית סיגריות וודקה.

19.5 סך של 4,240 ₪ עברו תשלום הוצאות גרירה בגין דוחות של התובעת.

19.6 סך של 1,700 ₪ בגין שימוש בכרטיס אשראי של בן זוגה של הנתבעת ללא רשותו.

19.7 סך של 7,500 ₪ בעבור תשלום דמי שכירות דירה בשיכון דן כולל העברת דירה.

19.8 סך של 12,000 ₪ שכירות של שנה.

סך כל הסכום הנטען שהצליחה הנתבעת להראות כי העבירה לתובעת עומד על 57,040 ₪.

20. לחובתה של הנתבעת יאמר, כי הנתבעת לא טרחה להביא כל מסמך בנקאי המעיד על הוצאת הסכומים מחשבון כספי הפיצוי, בפרט כאשר הנתבעת טוענת במהלך חקירתה כי הכספים היו מצויים בביקודן למשך זמן של 5 שנים. הנתבעת טרחה להמציא לבית המשפט אישור בנקאי בדבר הפקדת

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

הסך של כספי הפיצוי אך בנוגע להוצאת הכספים או סגירת חשבון הבנק, שבו היו מופקדים כספי הפיקדון לא המציאה כל אסמכתה.

21. ביום 30.11.2009 העבירה הנתבעת סך של 70,000 ₪ לפח"ק. ביום 1.1.2010 החשבון היה ביתרה של 19.36 ₪. תמוה בעיניי מדוע הנתבעת לא הציגה כל מסמך בנקאי בדבר העברות הכספים לתובעת כפי שנעשו במהלך השנים לשיטתה או מדוע לא הציגה כל מסמך אשר לגורל החשבון ולפחות לסך של ה-70,000 ₪ שהיו מופקדים בחשבון (ראו עמוד 19 לפרוטוקול הדיון מיום 9.10.2018 פסקה 20). מסמכים אלו היו בשליטתה ויכלה להמציאם בנקל. לאור מערכת היחסים המורכבת וחוסר האמון שבין התובעת לנתבעת מצופה היה מהנתבעת שתשמור תיעוד בנוגע להעברות הכספים לנתבעת, בפרט שהתחייבה לשמור את הכספים למענה. משבחרה הנתבעת לנהוג כך ולא להמציאם, יש לראות בכך למעשה ויתור על הצגת ראיה התומכת בגרסתה ומשלא נהגה כן הדבר פועל לחובתה.

22. טענתה של התובעת לפיו גבה הר ביניהן במשך כל השנים עברה כחוט השני לאורך כל חקירתה. לשם הנוחות ראו עמוד 7 לפרוטוקול הדיון מיום 15.4.2018 פסקה 17 :
"כל מה שעברתי איתה, מגיל 0 הייתה מרביצה לי כל הזמן..."
ובהמשך ציינה התובעת כי הנתבעת גרשה אותה מהבית בגיל 20 ראו : עמוד 11 לפרוטוקול הדיון מיום 15.4.2018 פסקה 10. כמו כן התובעת מעידה כי היא חשבה שכבר הכסף הלך כדבריה ראו : עמוד 11 לפרוטוקול הדיון פסקה 16 : " ... האמת שחשבתי שהכסף הלך כבר..."
(ההדגשות שלי א' א' ס')

23. התובעת העידה שלקחה קורס הדרכה ביוגה בעלות של 10,000 ₪ לפני כשנתיים אך לא בקשה את הכסף לכך מהנתבעת. לשאלת ב"כ הנתבעת בחקירתה ביום 15.4.2018 עמוד 13 לפרוטוקול פסקה 3 השיבה התובעת כדלקמן :
"פחדתי לבקש, אני מפחדת ממנה אחרי כל מה שעברתי איתה..."
(ההדגשות שלי א' א' ס')

24. אמירותיה אילו של התובעת מתיישבות יותר עם המסקנה, כי אכן הכספים שהועברו אליה במהלך השנים היו מתוך כספי הפיצוי שהיו בפיקדון, ולא כספי מתנה כפי שניסתה התובעת לטעון. גם עדותה זו של התובעת מלמדת, כי אכן הנתבעת העבירה לה כספים בהיקפים של עשרות אלפי שקלים אחרת לא הייתה מעלה על דל שפתיה כי חשבה שהכסף הלך כבר, וכן סביר שהייתה מבקשת מהנתבעת כספים לקורס ביוגה. כאמור, אין באמירות הללו כדי לפטור את הנתבעת מחובתה להוכיח כמה כספים העבירה מתוך כספי הפיצוי, שהיו מופקדים אצלה בנאמנות אך יש בהם כדי ללמד שאכן הנתבעת נתנה לתובעת כספים מעת לעת, ושלתיהן היה ברור שהם מכספי הפיצוי ולא כספי מתנה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

25. במהלך קדם משפט שהתקיים ביום 28.1.2018, טען ב"כ של התובעת כי אכן היו כספים שקבלה התובעת מהנתבעת. כך למשל טען כי התובעת קיבלה 5,000 ₪, וכן אישר כי התובעת קיבלה כספים מהתובעת אך לא היה יכול לאשר את היקפם, ראו עמוד 2 פסקאות 17-27:

"לגבי הסך של 13,400 ₪ שבסעיף 1 – היא קיבלה רק 5,000 ₪. הסכומים האלה לא רלוונטיים.

זה נכון שהועברו כספים כאלה ואחרים.

לשאלת בית המשפט מה גובה הסכום שלשיטת מרשתי היא קיבלה מהנתבעת, אני משיב: השאלה כספים שקיבלה סתם או כספים מהחיסכון. אני לא יכול להגיד על רגל אחת, כי אני צריך לשבת עם מרשתי סכום-סכום ולברר. הבנתי שחלק מהדברים אכן ניתנו, אבל חלק ולא הכל ואלה לא היו כספים שבאו מהחיסכון."
(ההדגשות שלי א' א' ס')

26. מחד טוענת התובעת בחקירתה, כי קיבלה מאמה רק 5,000 ₪ בסמוך לקבלת כספי הפיצוי, וכי המדובר במתנה מהאם (ראו: עמוד 10 לפרוטוקול הדיון מיום 15.4.2018 פסקאות 4-5), ולשיטתה היא בכלל לא ידעה שהנתבעת נוגעת לה בכסף. ראו: עמוד 7 לפרוטוקול הדיון מיום 15.4.2018 פסקאות 7-8 עת נשאלה התובעת האם היא ידעה שהנתבעת מתחשבת ומקזזת סכומים ששילמה עבורה במכולת, בקיוסק ובשכר דירה, השיבה על כך התובעת בשלילה וכי היא בכלל לא ידעה שהתובעת נגעה לה בכסף:

"שאלת בית המשפט: האם ידעת שיש התחשבות כזאת?

ת. ממש ממש לא, אני לא ידעתי בכלל שהיא נוגעת לי בכסף."
(ההדגשות שלי א' א' ס')

והנה בהמשך חקירתה סתרה התובעת את גרסתה, וכך בעמוד 11 פסקאות 15-18 ענתה התובעת כי חשבה שכבר אין כסף בחשבון:

"ש. אבל כבר יצאת מהבית, את הולכת לגור בשכירות, יש לך עבודות מזדמנות?

ת. האמת שחשבתי שהכסף הלך כבר, אבל עו"ד הסבירו לי שהכסף שלי ואני צריכה להילחם עליו. יש לי ילדה לגדל ואני נלחמת בשביל הכסף הזה בשביל שאאכיל את הילדה שלי שזאת הנכדה שלה."
(ההדגשות שלי א' א' ס')

27. התובעת הודתה בחקירתה כי הנתבעת שילמה עבורה מעת לעת תשלומים עבור הטלפון הנייד שלה, עבור ביטוח, קנסות על הרכב ועוד. הסתירות בגרסת התובעת מתיישבות יותר עם המסקנה, כי הנתבעת אכן העבירה מעת לעת לתובעת כספים אך לשיטת התובעת המדובר היה בכספים קטנים:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

"בתור עזרה אם לבת שגרות ביחד, כן הייתה נותנת לי פה ושם 200 ₪, הרוב היו קטנים..." (ראו: עמוד 7 לפרוטוקול הדיון פסקאות 33-34 וכן עמוד 10 פסקאות 16-18 וכן עמוד 12 פסקאות 7-10).

- ש. זה נכון שאמא שילמה לך את הקנסות?
- ת. איזה קנסות?
- ש. דוחות על הרכב?
- ת. היה איזה דוח שהיא שילמה.
- ש. ואם אני אומר יותר מדוח?
- ת. היה דוח שהיא שילמה, גג 2-3 זה מה שהיה. וגם זה לא נאמר שזה יורד לי מהכסף שלי.
- ש. הכל מתנות?
- ת. נכון. זה הכל היה בקטע של קחי, כדי לפצות אותי שהיא הייתה אמא חרא." (ההדגשות שלי א' א' ס')

28. כמו כן, התובעת העידה כי התגוררה בשכירות במשך שנה בדירה ביחד עם בן הזוג לשעבר של הנתבעת. על טענת הנתבעת לפיה שילמה 1,000 ₪ מידי חודש בגין שכירות התובעת, השיבה התובעת כי לא ידעה על כך דבר (ראו: עמוד 9 לפרוטוקול הדיון מיום 15.4.2018 פסקאות 29-32).

29. הנתבעת טענה כי החשבון ממנו נהגה להעביר לתובעת כספים התרוקן כבר במהלך שנת 2016. התובעת לא עבדה במשך שנים וכי במהלך אותם השנים שבהן התובעת לא עבדה הנתבעת כיסתה עבורה חלק מהחובות. הנתבעת הציגה דף בכתב ידה במהלך הדיון שסומן נ1'. ראו: עמוד 19 לפרוטוקול הדיון מיום 9.10.2018 פסקאות 1-9:

- ש. למה אין תיעוד על ההעברות האלה?
- ת. מה זה העברות? יש משיכות מהכספומט.
- ש. מי משך?
- ת. אני מושכת, אני נותנת לה את הכרטיס שתמשוך. הכסף בחשבון נגמר לקראת סוף 2016, במחצית השנייה של 2016 כבר שילמתי מהכסף שלי את מה שהייתה צריכה כי היא עדיין לא עובדת ולא עובדת.
- ש. ואם לא היה את הכסף הזה לא היית עוזרת לה?
- ת. לא, תלכי לעבוד. זה היה על חשבון הכסף הזה בלבד, בשביל זה נתנו לה את הכסף ובשביל זה תבעתי את הביטוח." (ההדגשות שלי א' א' ס')

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

30. לחיזוק טענותיה של הנתבעת העידו מטעמה שני עדים האחד בן זוגה הנוכחי, שהעיד על תשלום דמי השכירות עבור הדירה בפנקס וכן על התשלום עבור החובות שצברה התובעת במכולת, וכן על כך שהתובעת לקחה לו כסף מכרטיס האשראי בלא ידיעתו. העד השני היה בן זוגה לשעבר של הנתבעת אשר בדירה אותה שכר התגוררה גם התובעת במשך כשנה, כאשר את מרבית תשלומי דמי השכירות עבור חלקה של התובעת בדירה שילמה הנתבעת. העד העיד כי התובעת שילמה דמי שכירות רק עבור שני חודשים בלבד ואת יתרת חודשי השכירות שילמה עבורה הנתבעת, היות והתובעת פוטרה ממקום עבודתה. כמו כן, ציין העד כי התובעת אמרה לו שיש לה כסף אצל הנתבעת והיא תבקש ממנה שתשלם לו (ראו: עמוד 30 לפרוטוקול הדיון מיום 9.10.2018 פסקאות 10-34).

31. מערכת היחסים שבין התובעת לנתבעת ידעה עליות ומורדות. מחד התובעת בטחה מספיק בנתבעת והפקידה בידיה את כל תשלום כספי הפיצוי שקיבלה, ומאידך טענה נגדה טענות קשות אחר התנהלותה כהורה כפי שפורטו בהרחבה במסגרת פסק הדין. אין עוררין כי הנתבעת העבירה לתובעת מעת לעת סכומי כסף. המחלוקת בין השתיים נסובה על היקף הסכום שניתן ועל מקורו האם מכספי הפיצוי או שמא נאמר כמתנה, כפי שדרכם של הורים ליתן מתנות כספיות לילדיהם גם בבגרותם.

32. הנתבעת העידה כי היא עובדת בביטוח ומשתכרת כיום מידי חודש סך של כ- 6,800 ₪ לחודש כאשר בין השנים 2011 ועד היום הרוויחה סכומים נמוכים יותר שנעו בין 4,500 ₪ לחודש ועד כ- 6,000 ₪ לחודש. הנתבעת אף צרפה תלושי משכורת אשר העידו על הסכומים הללו. כך שטענתה של התובעת לפיה הנתבעת נתנה לה במתנה עשרות אלפי שקלים ולא עשתה שימוש בכספי הפיצויים אינה מתיישבת עם שורת ההיגיון, כאשר התובעת טוענת חזור ונשנה כי הנתבעת הייתה אמא לא טובה, וזאת בלשון עדינה. מכאן ישאל השואל אם המדובר באמא לא טובה מדוע שהיא תעניק לה מתנות בעשרות אלפי ₪ בפרט כאשר היא משתכרת סכומים נמוכים וחיה בדוחק. גרסתה זו של התובעת רק תומכת בגרסת הנתבעת, לפיה הכספים שהעבירה לתובעת היו מכספי הפיצוי ולא כספי מתנה.

33. כמו כן עולה השאלה, האם במערכת היחסים כפי ששררה בין השתיים הייתה הנתבעת נותנת לתובעת מתנות בסדר גודל של עשרות אלפי שקלים. מן כל העדויות שנאספו בתיק, ועל פי התרשמותי אמנם קיים קשר קרוב בין התובעת לנתבעת (בת ואם) אך לא הוכחה מערכת יחסים כזאת שכללה הענקת מתנות או תמיכה כספית. גרסת הנתבעת בדבר השבת כספים לתובעת מהכספים שהיו אצלה הייתה מהימנה עליי, וממכלול כלל הנסיבות הנוגעות להעברת הכספים הנדונה אינה מצביעה על כך כי הנתבעת העבירה לתובעת כספים במתנה. מקובלת עליי גם טענת האם, לפיה לא ערכה התחשבות על כל שקל שהשיבה לבתה התובעת, וזאת בשל הקרבה המשפחתית. יחד עם זאת היה מצופה כאמור כי הנתבעת תתעד את ההעברות של כספי הפיצוי וזאת הן מפאת העובדה שהתחייבה לשמור על כספי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

התובעת, הן מפאת התנהלותה של התובעת והחובות שהיו לה במהלך השנים ושבעטים כספי הפיצוי הפקדו אצלה, והן מפאת מערכת היחסים המורכבת שלהן.

ריבית והצמדה או שמא רק הצמדה או בכלל לא?

34. במידה ואקבע כי על הנתבעת להשיב לתובעת כספים, אזי מתעוררת סוגיה נוספת המונחת עתה לפתחי, והיא סבה סביב השאלה האם על הנתבעת להשיב לתובעת את הכספים שהם כוללים ריבית והצמדה או שמא נאמר שיש להשיבם רק כשהם צמודים למדד על אף שהנתבעת התחייבה להשקיע את הכספים עבור הנתבעת בהשקעה סולידית. להבנתי תפקידה של הנתבעת היה לוודא על שמירת הערך הכספי בלבד. האם כשלעצמה אינה מוסד בנקאי, כזה המקבל דמי ניהול המציע ללקוחותיו בתמורה שלל של מסלולי השקעה הכוללים ריבית כזאת או אחרת. לטעמי קיימים מספר טעמים לפיהם אין להורות על ריבית במקרה שלפניי ואמנה אותם.

35. ראשית, כפי שקיימת חזקת המתנה החלה בקרבה משפחתית, לפיה יש יחסי תלות בין הצדדים כאלו ההופכים את הנטל, אזי בתוך התא המשפחתי, ועל פי עקרון תום הלב האמור להיות מוגבר עת עסקינן בענייני משפחה, נראה כי ניתן לומר כי קיימת "חזקת אי תשלום הריבית" ובמקרים מסוימים ניתן לומר כי קיימת "חזקת אי תשלום הריבית וההצמדה", לפיה כאשר הורה מלווה לילד שלו כסף אין להורה ציפייה לקבל את הכסף בחזרה בתוספת ריבית והצמדה. הנוהג המקובל בתוך התא המשפחתי הוא להשיב את הכסף בערכו הנומינאלי. במשפחה אין כוונתו של צד או של הורה להתעשר שלא כדין על בנו וניתן אף לראות בויתור על הריבית והצמדה "מתנה". במשפחה עקרון ההשבה אינו בראי בחינת תרופת פיצוי. במסגרת משפחתית מופעל באופן טבעי המנגנון של למנוע התעשרות שלא כדין, והיא מופעלת במקום שתחושת המצפון והיושר **ex aequo et bono** מחייבת את ההשבה ואינה באה לפצות על נזק. שיעור ואופן ההשבה נקבע בהתאמה לכל מקרה ומקרה על פי נסיבותיו. וראו בעניין זה ע"א 741/79 כלנית השרון השקעות ובנין בע"מ נ' הורביץ, לה 533 (3) :

" מהי אפוא מטרת ההשבה? מטרת ההשבה היא למנוע התעשרות שלא כדין. כל עוד עמד החוזה בתוקפו, החזיק כל צד כדין במה שקיבל על-פי החוזה. משבוטל החוזה, שוב אין צידוק לכך, על-כן יש להביא להשבה. כפי שאומר מ"מ הנשיא השופט חשין, בע"א 33/57 [9], בעמ': 634 "זכותו של קונה לדרוש השבת ממנו אינה מותנית באי-הפרת החוזה מצדו, כי אם מבססת על השיקול, שבמסיבות העניין לא יאזנה זה הוגן וישר להשאיר את כספו בידי המוכר, כלומר להעשיר את הנתבע שלא כדין על חשבון התובע". (ההדגשות שלי א' א' ס').

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

36. אכן, ההשבה קשורה בחוזה וביטולו, אך אין היא נובעת מהחוזה, ואין היא תנאי מכללא בחוזה. ההשבה היא לבר-חוזית, ואין היא יונקת את כוחה מהחוזה, אלא מעיקרון של התעשרות שלא כדין, אשר מצא אצלנו את מקומו בסעיף 9 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970 וכן ע"א 186/77 סוכנויות (השכרת רכב) בע"מ ואח' נ' טרבלוס ואח' פ"ד לג(1) 204.

"מטרת ההשבה וטבעה הם למנוע התעשרות שלא כדין. אך מהו שיעור של ההשבה? כמו בדיני הפיצויים, כן גם בדיני ההשבה, יש להבחין בין העקרונות, הקובעים את מסגרת ההשבה, לבין העקרונות, הקובעים את שיעור ההשבה (ראה: ע"א 355/80 [12]). בעניין אחרון זה - שיעור ההשבה - אין להצביע על נוסחה אחת, הטובה לכל המקרים, אלא יש מקום לקבוע מבחני עזר שונים, המשתנים על-פי הנסיבות, והנגזרים מהעיקרון היסודי בדבר מניעת התעשרות שלא כדין. יש ושיעור ההשבה ייקבע על-פי הוצאות שהוצאו, ויש ושיעור ההשבה ייקבע לפי ערך ששונה, ויש ושיעור ההשבה ייקבע על-פי ד. טובת הנאה שצמחה, ויש ושיעור ההשבה ייקבע על-פי מבחן סביר אחר. מבחני העזר עשויים להיות שונים ומגוונים, אך העיקרון, אותו הם באים להגשים, הוא אחד." (ההדגשות שלי א' א' ס').

37. שנית, התובעת השתתתה בתביעתה במשך שנים. כספי הפיצוי הופקדו בידי האם בשנת 2010 מאז חלפו להם כ-8 שנים עד שהתובעת באה ובקשה את הכסף בחזרה. לתובעת היו מספר הזדמנויות לעשות כן. לשון סעיף 41 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973 (להלן - "חוק החוזים") קובעת "חיוב שלא הוסכם על מועד קיומו, יש לקיים זמן סביר לאחר כריתת החוזה, במועד שעליו הודיע הנושה לחייב זמן סביר מראש". בע"א 73/54 משה ינובסקי נגד אידה לוי פינגולד, פ"ד י 1282, 1286 נקבע כי אחד מנימוקי דחיית טענה בעניין הריבית נבע מהתנהגותה של התובעת. במקרה שלפנינו יש לתלות את קולר העיכוב לרבעה של התובעת בלבד, שמטעמיה שלה השתתתה בהגשת התובענה במשך שנים, והדבר עלול להיות לה לרועץ.

38. שלישית, חוזה יש לקיים בדרך מקובלת ובתום לב כהוראת לשון סעיף 39 לחוק החוזים. החוזה שנחתם בין התובעת לנתבעת קבע "השקעה סולידית", משכך מוחזקת הנתבעת מבחינת חובת התום הלב המוטלת עליה, כמי שהשקיעה את הכסף בהשקעה שהיא צמודה תוך שמירה על ערך הכסף ראו: ע"א 16/80 אליהו לולו נ' סולומון, פ"ד לז(4), 70, 74 :

"לפיכך, על-פי הגישה, שהשתרשה בהלכה הפסוקה (ע"א 435/81 [3]); ע"א 260/80, [2]265; ע"א 571/79, 49/81 [4]57 וכן ד' פרידמן, "שערוך פיצויים ושקולי עשית עושר ולא במשפט" הפרקליט לד 88), הייתי מחייבת את הקונים לשלם למוכרים בנוסף לקרן גם הפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן... " (ההדגשות שלי א' א' ס').

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

סיכומו של דבר או שמא נאמר פסוקו של יום

39. לגופה של התובענה, הנתבעת עמדה חלקית בנטל הנדרש והצליחה לשכנע כי סך של 45,040 ₪ העבירה לתובעת במהלך השנים מתוך כספי הפיצוי. הטענה בדבר מתנה שנטענה על ידי התובעת נסתרה במקרה זה על ידי האם. אשר ליתר הכספים אשר נטענו על ידי הנתבעת כי נתנה לתובעת לא הוכיחה הנתבעת את הנטל המוטל עליה. הנתבעת לא צרפה מסמכים בנקאים ואף לא אסמכתא ראייתית בדבר השבתם לתובעת והדבר נזקף לחובתה. מצופה כאמור כי היה עליה לתעד את ההעברות כפי שציינתי בפסקה 33 לפסק הדין.

40. מקובלת עליי טענתה של הנתבעת כי התובעת השתהתה בהגשת התובענה ולא בכדי. השיהוי הרב שבהגשת התובענה יכול להצביע, בין היתר, כי התובעת קיבלה מהנתבעת כספים במהלך השנים ומשכך לא מצאה כל טעם להגיש את התובענה במועד מוקדם יותר.

41. אכן דרכם של הורים לתת לילדיהם כספים מעת לעת גם בהיותם בגירים. ממכלול הנסיבות להעברת הכספים שניתנו מהנתבעת לתובעת לא שוכנעתי כי הם ניתנו במתנה. כפי שציינתי אמנם המדובר באם ובת אך לא הוכחה מערכת יחסים שכללה הענקת מתנות ותמיכה כספית. מצבה הכלכלי של הנתבעת לא אפשר תמיכה כלכלית והענקת מתנות בסדר גודל כזה, בפרט כאשר היא מחזיקה עשרות אלפי שקלים לשימושה של התובעת. התובעת אף לא טרחה להביא אף עד חיצוני מטעמה שיתמוך בגרסתה כאשר מנגד הנתבעת הביאה שני עדים שתמכו בגרסתה ולכך אף יש משקל. כך שבמכלול כלל הנסיבות בנוגע להעברת הכספים הגעתי אפוא למסקנה, כי לא דובר במתנה כפי שהתובעת ניסתה לטעון אלא בהשבת כספי הפיצוי שהיו בחזקתה של הנתבעת.

42. בנסיבות העניין התובענה מתקבלת בחלקה. הנתבעת תשיב לתובעת סך של 49,120 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה כחוק מיום קבלת כספי הפיצוי ועד התשלום המלא בפועל. כל זאת בהתאם לנימוקים המפורטים בפסק הדין ולהסכם עליו חתמה הנתבעת כי תשקיע את הכספים בהשקעה סולידית, וכן על פי "חזקת אי תשלום הריבית" הנהוגה במשפחה מתוך עקרון של אי התעשרות שלא כדין ותום לב (כאשר במקרים מתאימים יכול ותחול גם "חזקת אי תשלום הריבית וההצמדה"), אך כאמור כל מקרה ונסיבותיו).

43. ניתן להגיש ערעור לבית המשפט המחוזי תוך 45 יום ממועד קבלת פסק הדין.

44. המזכירות תשלח את פסק הדין לצדדים.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 30142-07-17 ד. ש. נ' ט. ש. מ.

45. פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, כ"ו כסלו תשע"ט, 04 דצמבר 2018, בהעדר הצדדים.

איריס אילוטוביץ' סגל, שופטת